

**AJATUKSESTA ILMAISUKSI
(ELI KUINKA HYLKÄSIN EPÄSELVÄT MÖKELLYKSET
JA OPIN RAKASTAMAAN KIELIOPPIA)**

(© Pasi Ilmari Jääskeläinen)

- Ajatukset uivat syvärakenteissa, sanat pintarakenteissa.
- Sanat heijastelevat ajatuksia enemmän tai vähemmän tarkasti ja selkeästi.
- Hyvä ilmaisu on mm. kirkasta, selkeää, rytmikästä, esteettisesti nautinnollista...

Selkeä ilmaisu edellyttää seuraavia asioita:

- 1) Ilmauksen syvärakenteissa pesivä ajatus on selkeä ja kirkkaasti jäsentynyt.
AJATTELE SELKEÄSTI!
- 2) Pintarakenteessa näkyvät lauseet ja virkkeet ovat kieliopillisesti oikeita ja helposti ymmärrettäviä ja täyttävät sananvalintansa, sanajärjestyksensä sekä lause- ja virkerakenteensa osalta hyvän tyylin ehdot. KIRJOITA SELKEÄSTI!

SYVÄRAKENTEEN SELKEYDESTÄ JA AJATTELUSTA:

- Syvärakenteessa on kysymys **asioista ja niiden välisistä suhteista**.
- Ajattele ajatus loppuun saakka. Ajattelu tapahtuu käsitteiden avulla.
- Hae avuksesi **oikeat käsitteet**.
- Pohdi, mistä on pohjimmiltaan kysymys.
- Minkälaisesta toiminnasta, tapahtumisesta tai tekemisestä on kysymys? Mikä verbi sitä kuvaisi parhaiten?
→ predikaattiehdokas
- Kuka tai mikä on toimija?
→ subjektiehdokas
- Kuka tai mikä on toiminnan kohde?
→ objektiehdokas
- Kuka tai mikä on kokija?

Miten kuvata pahenevaa työttömyyttä mahdollisimman selkeästi?

Asiaan liittyviä käsitteitä: *työ, työttömyys, työtön, työpaikka, ihminen, työtön ihminen*

Älä hämärrytä todellista toimijaa tai kokijaa puhumalla kapulakieltä esimerkiksi näin:
Työttömyyden lisääntyminen kasvaa yhä.

Sano mieluummin näin:

Yhä useammat ihmiset jäävät ilman työpaikkaa.

Työpaikkoja ei riitä kaikille, ja yhä useammat ihmiset joutuvat jäämään aamuisin kotiin.

- Kun olet selvittänyt itsellesi oikeat käsitteet ja niiden väliset suhteet, voit pyrkiä kohti sanoja ja pintarakennetta.
- Aluksi siis ajattele ajatuksesi loppuun asti ja selväksi, jotta syvärakenteet eivät petä.

Kun sen jälkeen alat hakea sopivaa kielellistä pintarakennetta, muista seuraavat asiat:

- Kaikkea ei voi eikä pidä ilmaista kerralla.
- Ajatus paloitellaan virkkeiksi ja lauseiksi. Monimutkainen asia vaatii monta lausetta ja virkettä.
- **Käytä ajatuksesi ilmaisemiseen kyllin monta lausetta ja virkettä – lukijasi ei voi ymmärtää kaikkea yhdellä kertaa!**

Virke on vene, jolla kuljetat ajatuksia ymmärryksen virran yli. Tee kyllin monta reissua, sillä jos lastaat veneeseen liian monta painavaa ajatusta yhdellä kertaa, vene uppoaa.

VIRKKEET KOOSTUVAT LAUSEISTA

- **Virkkeeksi** kutsutaan kokonaisuutta, joka alkaa isosta alkukirjaimesta ja päättyy pisteeseen, kysymysmerkkiin tai huutomerkkiin, joskus kaksoispisteeseenkin.
- **Lauseeksi** kutsutaan kokonaisuutta, joka ilmaisee ajatuksen. Lause rakentuu verbin persoonamuodon ympärille.
- Kun lasket virkkeen persoonamuotoiset verbit, saat tietää, montako lausetta virkkeessä on.
- Virkkeessä on yksi tai useampia lauseita. **Älä lastaa yhteen virkkeeseen liian monta lausetta.**
- Lauseet jakautuvat **päälauseisiin ja sivulauseisiin.**
- **Päälauseet voivat esiintyä yksinkin:**

*Kissa syö pienen pojan.
Kissaa nukuttaa kovasti.*

- **Sivulauseet voivat olla konjunktiosivulauseita, relatiivisivulauseita tai epäsuoria kysymyslauseita:**

*Minä näin, että kissa söi pienen pojan.
Tuolla on kissa, joka söi pienen pojan.
Kerro minulle, kuka söi pienen pojan.*

- **Sivulauseet eivät saa kuljeskella yksinään, vaan niiden pitää olla aina samassa virkkeessä päälauseen kanssa!**

Voit rakentaa virkkeen yhdestä tai useammasta päälauseesta ja haluamastasi määrästä sivulauseita.

PL

Kissa nauraa.

PL+PL

Kissa nauraa, ja mummo itkee.

PL+SL

Kissa nauraa, jos koira lopetetaan.

SL+PL

Jos koira kuolee, kissaa naurattaa.

SL+PL+SL

Jos koira kuolee, kissa syö pojan, kun yö koittaa.

alisteisuudesta ja rinnasteisuudesta:

Sivulause on aina päälauseelle alisteinen.

Päälauseet ovat keskenään rinnasteisia.

Sivulauseet voivat olla keskenään rinnasteisia tai alisteisia.

Minä näin,

että kissa söi pienen pojan.

Kissa söi pienen pojan, ja mummoa nauratti.

Minä näin,

että kissa nauroi ja että mummoa nauratti.

Minä näin,

*että mummo silitti kissaa,
joka söi pienen pojan.*

Alisteisuus tarkoittaa sitä, että sivulause selittää tai täydentää toista lausetta.

TYYLIVINKKI: Liian pitkät virkkeet johtavat helposti epäselvään ilmaisuun, varsinkin, jos niissä on useita toisilleen alisteisia sivulauseita:

Minä näin, että mummoa nauratti, kun kissa söi pojan, joka itki koiraa, joka oli suojellut poikaa kissalta ja jonka mummo oli murhannut, koska ei ollut pitänyt siitä, vaikka se olikin ollut kiltti koira, joka ei ollut koskaan tehnyt mitään pahaa kenellekään.

Ratkaisu: Tee itsellesi selväksi, mitä tapahtuu ja missä suhteessa tapahtumat ovat toisiinsa. Ilmaise yksi asia kerrallaan.

Vrt. *Koira suojeli poikaa kissalta, **mutta** mummo murhasi koiran. Hän ei **nimittäin** pitänyt koirasta, **vaikka** se olikin kiltti eikä tehnyt mitään pahaa kenellekään. **Niinpä** kissa sitten söikin pojan. Minä näin mummon nauravan tapaukselle.*

Välikertaus:

- 1) Varmista, että olet ajatellut ajatuksesi valmiiksi.
- 2) Hae avuksesi oikeat käsitteet ja selvitä itsellesi niiden väliset suhteet.

- 3) Jaa ajatuksesi kyllin moneksi virkkeeksi. Älä ahda liian montaa lausetta yhteen virkkeeseen äläkä liian montaa ajatusta yhteen lauseeseen.

.....

LAUSEEN RAKENTAMINEN

- **Kun alat kääntää ajatustasi lauseeksi, sinulla on käytettävissäsi viisi erilaista lausetyyppiä.**

1) Intransitiivilause:

SUBJEKTI + PREDIKAATTI + ADVERBIAALI

Tyttö kävelee Lyseon pihassa.

Minä menen kotiin.

2) Eksistentiaalilause:

ADVERBIAALI + PREDIKAATTI + SUBJEKTI

Luokassa oli rottia.

Pihassa on autoja.

3) Transitiivilause:

SUBJEKTI + PREDIKAATTI + OBJEKTI

Rotat söivät opettajan.

Tyttö näki rotan.

4) Predikatiivilause:

SUBJEKTI + PREDIKAATTI + PREDIKATIIVI

Rotta on iloinen.

Tyttö on ollut järkyttynyt.

5) Kokijalause:

OBJEKTI + PREDIKAATTI

Rottaa itkettää.

Opiskelijoita nukuttaa.

- Tee itsellesi ensin selväksi, mikä on lauseesi predikaatti, mikä subjekti, mikä objekti.
- Voit lisätä lauseeseesi myös määritteitä (attribuutteja ja adverbiaaleja).
- Tee itsellesi selväksi, minkä sanan määritteestä milloinkin on kysymys.
- Älä kuitenkaan rakenna liian raskaita määritteitä!
- Älä myöskään sijoita tärkeitä uusia asioita määritteisiin.

Ei näin: *Löysin pihastani kaksi viikkoa aikaisemmin Australiassa suurta hämmennystä ja kauhua herättäneen huilua varsin sujuvasti soittavan puhuvan kengurun.*

Mieluummin näin: *Löysin pihastani kengurun. Kaksi viikkoa aikaisemmin se oli herättänyt suurta hämmennystä ja kauhua Australiassa. Se nimittäin soitti huilua varsin sujuvasti ja osasi kaiken lisäksi puhua.*

Ilman määritteitä:

Löysin kengurun.
(SUBJ) + PRED + OBJ

Se oli herättänyt hämmennystä ja kauhua.
SUBJ + PRED + OBJ

Se soitti huilua ja osasi puhua.
SUBJ + PRED + OBJ + PRED + OBJ

- Tee itsellesi ensin selväksi, mikä on lauseesi predikaatti, mikä subjekti, mikä objekti.
- Voit lisätä lauseeseesi myös määritteitä (attribuutteja ja adverbiaaleja).
- Tee itsellesi selväksi, minkä sanan määritteestä milloinkin on kysymys.
- Älä kuitenkaan rakenna liian raskaita määritteitä!
- Älä myöskään sijoita tärkeitä uusia asioita määritteisiin.

Ei näin: *Löysin pihastani kaksi viikkoa aikaisemmin Australiassa suurta hämmennystä ja kauhua herättäneen huilua varsin sujuvasti soittavan puhuvan kengurun.*

Mieluummin näin: *Löysin pihastani kengurun. Kaksi viikkoa aikaisemmin se oli herättänyt suurta hämmennystä ja kauhua Australiassa. Se nimittäin soitti huilua varsin sujuvasti ja osasi kaiken lisäksi puhua.*

Ilman määritteitä:

Löysin kengurun.
(SUBJ) + PRED + OBJ

Se oli herättänyt hämmennystä ja kauhua.
SUBJ + PRED + OBJ

Se soitti huilua ja osasi puhua.
SUBJ + PRED + OBJ + PRED + OBJ

LAUSEENVASTIKE EI OLE LAUSE VAAN LAUSEEN VASTIKE

- Lauseenvastikkeessa ei ole persoonamuotoista verbiä
- Lauseenvastike voidaan aina korvata samamerkityksisellä sivulauseella

Kuulin, että ovi kävi.
Kuulin oven käyvän.

Arvasin, että kissa tulee.
Arvasin kissan tulevan.

Sikäli kuin tiedän, kissa on eläin.
Tietääkseni kissa on eläin.

*Kun ilta lähenee, kissat lähtevät ulos.
Illan lähetessä kissat lähtevät ulos.*

Kuinka vältät tyypilliset virheet:

- Huomaa, että lauseenvastiketta ei eroteta koskaan pilkulla silloin, kun se on lauseen alussa. Lauseen lopustakin se erotetaan vain erityistapauksissa.

Tullessani kotiin sänkyni oli tulessa. Menin nukkumaan masentuneena, tietysti vasta sammutettuani tulipalon.

- Ole tarkkana pronomineja käyttäessäsi!

*Kun **Jansson** astui toimistoon, **hän** röyhtäisi.*

*Astuessaan toimistoon **Jansson** röyhtäisi.*

Ei NÄIN: Janssonin astuessa toimistoon hän röyhtäisi.

Ei NÄIN: Hänen astuessaan toimistoon Jansson röyhtäisi.

PARTISIIPPIRAKENTEESTA (referatiivisesta lauseenvastikkeesta):

- vastaa aina että-lausetta

Minä tiedän, että kissa paranee.

Minä tiedän kissan paranevan.

- kielteistä että-lausetta ei voi korvata partisiippirakenteella:

Minä tiedän, että kissa ei parane.

***Jansson** tietää, että **hän** näkee näkyjä. [Jansson näkee]*

(TAI: Jansson tietää, että näkee näkyjä.)

*Jansson tietää näkevä**nsä** näkyjä.*

MUTTA:

***Jansson** tietää **hänen** näkevän näkyjä. [Joku muu kuin Jansson näkee]*

*Kun **ihminen** vanhenee, **hän** harmaantuu.*

*Vanhetessaan **ihminen** harmaantuu.*

MUTTA HUOMIO: VARMISTA, ETTÄ MERKITSET TEKIJÄT OIKEIN!

*Kun **ihminen** vanhenee, hänen **hiuksensa** harmaantuvat.*

***Ihmisen** vanhetessa hänen **hiuksensa** harmaantuvat.*

EI SIIS NÄIN:

*Vanhetessaan **ihmisen** hiukset harmaantuvat.*

KONGRUENSSIN KOSTO

Kongruenssilla tarkoitetaan sitä, että sanojen pitää mukautua toistensa sijaan ja lukuun. Toisinaan lapset tekevät silkkää ilkeyttään virheitä subjektin ja predikaatin kongruenssissa:

EI NÄIN:

Pojat juoksee kotiin.

VAAN NÄIN:

*Pojat **juoksevat** kotiin.*

EI NÄIN:

Joukko oppilaita ryhtyivät nukkumaan.

VAAN NÄIN:

***Joukko** oppilaita **ryhtyy** nukkumaan.*

EI NÄIN:

Viisi poikaa kirjoittavat.

VAAN NÄIN:

***Viisi** poikaa **kirjoittaa**.*

EI NÄIN:

Kotiin on jäänyt kissa, koira ja neljä kanaa.

VAAN NÄIN:

*Kotiin **ovat jääneet** kissa, koira ja neljä kanaa.*

Huomioi merkitysero seuraavissa:

*Luokan viisi tyttöä **säikähtivät** kongruenssia.*

*Viisi luokan tyttöä **säikähti** kongruenssia.*

*Juhlan järjestä**vät** Suomi ja Viro.*

*Juhlan järjestää Suomi **tai** Viro.*

KONGRUENSSIN KOSTO II: POIKKEUKSIA

- 1) Predikaatti on yksikössä eksistentiaalilauseissa, vaikka subjekti olisi monikossa:

Tytöllä oli punaiset hiukset.

(SIIS EI NÄIN: Tytöllä olivat punaiset hiukset)

Naapuritalossa oli komeat häät.

(SIIS EI NÄIN: Naapuritalossa olivat komeat häät.)

MUTTA NÄIN: Häät olivat naapuritalossa.

- 2) Predikaatti on yksikössä, jos monikollinen subjekti on merkitykseltään yksiköllinen:

Helsingin Sanomat on kertonut tapahtumasta.

- 3) Predikatiivilauseessa predikaatti voi määräytyä joko subjektin tai predikaatin mukaan:

Varmin tunnustuskeino on / ovat sormenjäljet.

- 4) Passiivilauseessa ei ole subjektia, joka vaikuttaisi verbin lukuun. Lauseen objekti ei vaadi predikaattia monikkoon:

Ylioppilaskirjoitukset oli tarkoitettu yliopiston pääsykokeiksi.

TOISAALTA AKTIIVIMUOTOISENA LAUSEENA:

Ylioppilaskirjoitukset olivat tarkoitettut yliopiston pääsykokeiksi.

YKSIKKÖ JA MONIKKO SEIKKAILEVAT JÄLLEEN:

Mietipä näitä:

Pojat ottivat lakin päästään.

Monet yhteisön naiset väittävät, etteivät ole nähneet miehensä päätä – se on nimittäin aina piilossa hupun sisällä.

Juhla järjestetään elokuun 25. ja 26. päivänä TAI päivinä.

REKTIO ON RAJATON RIEMU

Tietyt sanat vaativat toisen määrämuotoon.

Pidän sinusta. Rakastan sinua.

Ravinnon merkitys terveydelle on suuri.

Ravinnon vaikutus terveyteen on suuri.

SIIS EI NÄIN:

Ravinnon merkitys terveyteen on suuri.

Ravinnon vaikutus terveydelle on suuri.

Mm. näissä voi rektiovirhe yllättää:

- alkaa tehdä (periaatteessa myös: alkaa tekemään)
- joutua tekemään
- kokea ikäväksi
- lakata tekemästä
- lopettaa tekeminen
- merkitys jollekin
- mieltää joksikin
- onnistua tekemään
- osallistua johonkin
- pitää jonakin
- pystyä tekemään
- ruveta tekemään

- ryhtyä tekemään
- syy johonkin
- tyytyväinen johonkin
- vaikutus johonkin

tehtävä: valitse oikeat muoto ja taivuta sulkeissa olevat sanat lauseyhteyteen sopiviksi.

- 1) Viisi kielioppikurssilaista nukahtaa / nukahtavat, kun aletaan puhumaan / puhua oikeinkirjoituksesta.
- 2) Ehkä suurin syy _____ (ammatinvalintani) on / ovat saamani lukuisat aivotärähdykset.
- 3) Oppilas sai tehtävän, jonka hän pystyi _____ (tehdä).
- 4) Lapset käsittävät opettajan _____ (orjapiiskuri).

- 1) nukahtaa, puhua
- 2) ammatinvalintaani
- 3) tekemään
- 4) orjapiiskuriksi

tehtävä: korjaa rektiökömmähdykset

- 1) Kauan kielioppia harrastaneella on vaikea lopettaa harjoittelua päiväksikään.
- 2) Eikö houkutus tehtävien tekemiseksi yölläkin ole liian suuri?
- 3) Kielioppisäännöt ovat edellytyksenä onnelliseen elämään.
- 4) Oppilaat ovat havainneet kielioppiharjoitukset hyvänä vapaa-ajan harrastuksena.
- 5) Mitali on oiva palkinto sille hyvälle työlle, jonka kielioppikurssilainen teki.
- 6) Kaikille ei ole helppo oppia kielioppisääntöjä.

- 1) Kauan kielioppia harrastaneen on vaikea...
- 2) Eikö houkutus tehdä tehtäviä yölläkin...
- 3) ...ovat onnellisen elämän edellytys.
- 4) ...kielioppiharjoitusten olevan hyvä vapaa-ajan harrastus.
- 5) ...oiva palkinto siitä hyvästä työstä...
- 6) Kaikkien ei ole helppo oppia...

KEN PRONOMINIIN TARTTUU, SE PRONOMINIIN HUKKUU!

Pronominin on osuttava korrelaattiinsa – siis sanaan, lausekkeeseen tai lauseeseen, johon pronominiilla viitataan.

PRO NOMINI = NIMEN SIJASTA

Mitä vikaa seuraavissa ilmauksissa on?

- 1) *Luin Suomen kansasta ja heidän oudoista tavoistaan.*
- 2) *Hän oli unelmoinut koko yön eikä päässyt niistä eroon päivälläkään.*
- 3) *Näin jäätelökauppiaan ja halusin maistaa sitä.*
- 4) *Kirja oli vauhdikas, jollaisesta lukijat pitävät.*

1) Pronominin on oltava samassa luvussa korrelaatin kanssa:

- *Luin Suomen kansasta ja sen oudoista tavoista.*

2) Verbi, adjektiivi tai yhdyssanan alkuosa ei käy korrelaatiksi:

- *Hän oli unelmoinut koko yön eikä päässyt haaveistaan eroon päivälläkään.*
- *Näin jäätelökauppiaan ja halusin maistaa jäätelöä.*
- *Kirja oli vauhdikas lukukokemus, jollaisesta lukijat pitävät. TAI: Kirja oli vauhdikas, mikä on lukijoiden mieleen.*

RELATIIVIPRONOMININ HYÖKKÄYS

Mitä vikaa seuraavissa?

- 1) Tuolla näkyy talon katto, jossa asuin lapsena.
- 2) Minä söin jäätelön sunnuntaina, joka maistui hyvältä.
- 3) Kissa söi lapsen, joka järkytti ihmisiä.
- 4) Se on paras kirja, jonka olen lukenut.
- 5) Hän kertoi sen, jota olimme aavistelleetkin.

Relatiivipronominin *joka* korrelaatin on oltava välittömästi pronominin edellä – välissä voi olla vain postpositio. Jos korrelaatti joutuu kauas joka-pronominista, korrelaatti voidaan osoittaa sanoilla *se* tai *sellainen*.

- 1) *Tuolla näkyy sen talon katto, jossa asuin lapsena.*
- 2) *Minä söin sunnuntaina jäätelön, joka maistui hyvältä.*

Relatiivipronomini *mikä* viittaa yleensä edeltävään lauseeseen, superlatiiviin tai pronomiiniin.

- 3) *Kissa söi lapsen, mikä järkytti ihmisiä.*
- 4) *Se on paras kirja, minkä olen lukenut.*
- 5) *Hän kertoi sen, mitä olimme aavistelleetkin.*

- Vertaa seuraavia ja viisastu:

Se, joka ei opi näitä sääntöjä, joutuu tyrmään.

En koskaan unohda häntä, joka johdatti minut rakkauden taivaaseen ja helvettiin.

Jokin vaivasi hänen mieltään.

Metsässä liikkuu joku – tai jokin.

YHTEEN JA ERILLEEN KIRJOITTAMISEN SIETÄMÄTÖN KEVEYS

Miten tiedät, kirjoitatko yhteen vai erilleen:

- pääpaino on ensimmäisellä tavulla myös yhdyssanassa (*iltakoulu*)
- yhdyssanan osien väliin ei voi lisätä mitään (*iltakoulukin, Ei iltakinkoulu*)
- yhdyssana ilmaisee käsitteen
vrt.
märkä puku – märkäpuku
äidin kieli - äidinkieli

1) Näiden suhteen älä erhettä tee:

- *puutalo, moottoritie, pääkaupunkiseutu, ukkosilma*
- substantiivia edeltää nominatiivimuotoinen substantiivi tai sitä korvaava s-loppuinen "yhdyssanamuoto"
- *Pirkka-keksit, Roope-setä, Itä-Suomi itäsuomalainen*
- Alkuosa (tavallisesti erisnimi) nimeää jälkiosan tarkoitteen

2) inen-loppuiset adjektiivit

- *pahanmakuinen, tämänhetkinen, samansuuruinen, kahdentyyppinen*
- alkuosana siis genetiivissä oleva lyhyehkö adjektiivi, pronomini tai yhdistämätön lukusana
- *kansainvälinen, joukkueiden välinen, tarkoituksenmukainen, talon korkuinen*
- kun alkuosana on genetiivissä oleva substantiivi, kirjoitetaan yhteen sellaiset sanajaksot, joilla on vakiintunut, erikoistunut merkitys, ja erilleen satunnaiset sanaliitot
- *suomenkielinen (< suomen kieli)*
- johdin –inen liittyy sanaliittoon
- *sinisilmäinen, vasenkätinen, ainoalaatuinen (< siniset silmät, vasen käsi, ainoa laatu)*
- adjektiivin ja sen pääsanan liitosta muodostuu adjektiivi
- *ensiviikkoinen, viimeaikainen, jokavuotinen*
- alkuosana taipumaton määrite *aika, ensi, joka, viime jne.*
- *pyykinpesu, energiansäästö, vastaanottaja, kirjastonhoitaja, ulos tuleminen, yhteen sovittaminen, maalle muuttaminen*

- verbien teonnimijohdokset (paitsi –minen-loppuiset) ja tekijännimijohdokset kirjoitetaan yleensä yhteen edeltävän määritteen kanssa

•

3) eläinrotujen ja kasvien nimet yhteen

- *suomenhevonen, siperianlehtikuusi, kultainennoutaja*
- *italiansalaatti, ranskanperunat, emmentaljuusto*
- vrt. *Rooman-matka, Pariisin-kirjeenvaihtaja, Euroopan-kiertue* (eivät hahmotu yhdyssanoiksi – siis alkuosa isolla alkukirjaimella)

4) Sanat *kulta, parka, rakukka, vainaja* yhteen edellä olevan sanan kanssa

- *tyttökulta (tai tyttö kulta), miesvainaja, lines-rukka*

•

5) Värien nimet joko yhteen tai erilleen

- *tummanvihreä, tumman vihreä*
- *vaaleanpunainen*
- *puolukanpunainen, viininpunainen*
- Yhteen siis sellaiset, joissa alkuosa on genetiivissä oleva substantiivi, joka merkitsee yksinäänkin väriä

SALAISET SOPIMUKSET YHTEEN JA ERILLEEN KIRJOITTAMISESTA

1) Kielten nimet erilleen

- *ruotsin kieli, suomen kieli*

2) kaksi- tai useampiosaiset oppiarvot erilleen

- *valtiotieteen maisteri, taiteen tohtori*

3) Partikkelit useimmiten erilleen toisistaan ja muista sanoista

- *ennen kuin, niin kuin, sitä paitsi, sen tähden, alun perin, jonkin verran, ennen kaikkea, muun muassa*

4) Erilleen taipumattomat määreet aika, ensi, joka, kelpo, koko, melko, pikku, tosi, viime

- *aika tavalla, ensi hätään, eri puolilla, viime hetkellä,*
- **HUOM!** *Yhteen sanaparit, joilla vakiintunut oma merkityksensä!*
- *ensi-ilta, ensiesitys, jokamies, pikkujoulu, tosikertomus*

5) Verbin nominaalimuodot sekä –maton ja –mätön –loppuiset adjektiivit ja –minen-loppuiset teonnimet eroon määritteistään

- *yllä oleva, läsnä oleva, edellä mainittu, niin sanottu, mukana ollut, lukuun ottamatta, tahdosta riippumaton, yhteen kirjoittaminen*
- **HUOM!** *Yhdysverbien eri muodot yhteen!*

- *allekirjoittaa, ristiinnaulita, loppuunmyyty, peruskorjaaminen*
 - *HUOM! Yhteen kirjoitetaan vakiintuneet kokonaisuudet, joiden merkitys poikkeaa sanojen erilleen kirjoitetun muodon merkityksestä!*
 - *asiaankuulumaton, ohimenevä, silmiinpistävä, suussasulava*
 - *HUOM! Vasta ja partisiippi yhteen!*
 - *vastaleivottu, vastaostettu*
 - *vrt. Vasta maalattu talo on täysin valmis.*
- 6) Paikannimet yhteen, paitsi jos jälkimmäinen osa on yksinäänkin erisnimi tai yhdyssana
- *Kanariansaaret, Beringinsalmi, Sikojenlahti*
 - *Laatokan Karjala, Atlantin valtameri*
- 7) Paikannimet erikseen, jos jälkimmäinen osa merkitsee ihmisen muokkaamaa aluetta
- *Saimaan kanava, Lokan allas*
 - erikseen myös *Karjalan kannas, Englannin kanaali*